

Taryh diýýärsiňizmi?

Category: Ertekiler, Kitapcy, Medisina, Sözler, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 январа, 2025

Taryh diýýärsiňizmi? TARYH DIÝÝÄRSIŇIZMI?

Soňky günlerde Kanuny Soltan Süleýmanyň baş rolda hereket edýän «Ajaýyp asyr» (“Muhteşem Yüzyıl”) teleserialynyň gürrüňi etmek ýoň boldy. Haýsy teleýaýlymy açsam, jedelli gepleşikleriň baş temasy şu serial...

Fatih Soltan Mämmet Stambulyň eýelenmeginden öň Italiýada we Russiýada top barsyny guýdurypdyr. Italiýadan gelen toplaryň guýlan şäherçesiniň ady «Balliemez» bolup, toplaryň ýüzüne şu adyň ýazylandygy üçin iň soňky derejede täsirli toplara türkler «Balýemez toplary» diýmäge başlapdyr. Şol döwürlerde medisina, harby-goranyş, inženerçilik ugurlarynda ulanylýan adalgalar häzirkisi ýaly Günbatar dillerinden şo durşuna alnyp

ulanylmandyr, ýerine osmanly dilinde meñzeş sözleri oýlap tapypdyrlar. Emma türk dilini pes dilleriň hatarynda görendikleri üçin osmanly köpbilmişleri beýle topa türkçe at dakylandyр öýdүp, türkçe «balýemez» sözünü ýarsy arapça, ýarsy parsça görnüşine geçirip «Asalnemihored» edipdir. «Asal» – arap dilinde «bal», «nemi-hored» bolsa pars dilinde «iýmez» («ýemez») manysyny beripdir. Çünki şol günlerdäki osmanly ynanjy türk dilini ylmy adalgalary atlandyrmakda gelşiksiz hasaplapdyр. Osmanlyny ýere-göge sygdyrasy gelmeýänler aslynda Osmanlynyň näderejede uly türk duşmanydygy bilenem ylalaşmaga mejburdyrlar.

Häzir eger türk diliniň içinde müňlerçe arap-pars sözi bar bolsa, munuň jogapkäri türk diline zerurlyk duýmaýan, türk(men)leri kemsidýän, äsgermeýän osmanly düşünjesidir.

Eger biz häzirem egrem-bügrem arap harplaryny ulanmaýan, sagdan çepe ýazmaýan we häzirem *“Amed-i medid we ahd-i ba’iddir ki daniş-gâh-y istifadede nihade-i zanu-ýy taleb etmekle arzu-ýy kesb-i edeb kylyp gerçi irre-i ahen-i berd-i gûşiş-i bî-müzd zerre-i fulad-y fu’ad-y infihamy hyred edemeýip şejere bî-semere-i isti’daddan ýek-bar-ı imkân intişar-y nüşare-i asar-y haýr-ül me’ad as’ab-y min-hart-ül katad olup anjak piş-nigâh-ı ihwan we hullanda hem-aýar-y nühas-y hassas olan heý’et-i danişweriýi zaharif-i tafazzul ile temwiýe we tezyýin edip bezm-gâh-ı sühan-gûýanda iksar-ı sersere ile ser-halka-i ihwab-y hawa-aýın olmuş idim”* diýip gürlemeýän bolsak, bularyň barsy üçin çäksiz minnetdarlyk bildirmäge borçly beýik ynsanymyz ATATÜRK saýasyndadyр.

* * *

Hemişe «Taryhdan türkleri çykarsalar, yzda zat galmaz» diýýändiris. Halk bolup taryhymyza seredýäris, öwünýäris. Bize öwredilen Fatihleriň, Selimleriň, Süleýmanlaryň ady agzalanda döşümüz pakgarýar...

Ine, belki-de şonuň üçindir, bizde taryh gitdigiçe ertekileşýär, mifleşdirilýär. Şonça hakykatyň arasyna dykyşdyrylan ýalanlar ulalyp-ulalyp, soňabaka hakykatlary

aýdar ýaly bolmaýar.

Ine, şeýle bolansoň, şu serial sebäpli Kanuny Soltan Süleýman hakda her kelleden bir ses çykmaga başlady. Seriala tomaşa etmedim. Aslynda men hiç bir seriala seredemol. Seriala seretmek meniň pikirimçe çilime endik etmek ýaly bir zat. Bir gezek çilim çekenini bilen hiç zat bolmaýar, emma oňa endik etseň azatlygyňyzy eliňizden alýar. Her hepde serialyň berilýän gününüň belli sagadynda telewizoryň başynda eliňiz pultly joňkaryp oturansyňyz. Şol sebäpli men diňe çeper kinofilmlere tomaşa edýärim, «zäherleýän bolsa, bir gezekde zäherläp dynsyn» diýip.

Emma öňe sürülýän pikirleri okanymda maňa türk halkynyň taryh hakdaky düşüňjesi barada birnäçe mysaly ýadyma saldy. Çünki bizde taryh diýseň täsin.

Meselem, Atatürki musulman edip görkezseňiz, jemgyýet sizi alkyşlaýar, ol hakykatdanam musulmanmydy diýip seretseňizem, sizi şobada näletläp başlaýarlar.

«Fatih Stambuly eýelände ýetginjek ýaşdady» diýseňiz, sizi alkyşlaýarlar, emma edil şol Fatihiň ýetginjek ýaşda doganlarynyň öldürilmegini buýrandygyny aýtsaňyz, sizi näletleýärler, ýeke demde jemgyýetiň we taryhyň duşmany yglan edilendigiňizi duýman galarsyňyz.

«Osmanly üç yklyma eýelik etdi» diýseňiz-ä, size «aý, berekella!» diýerler, edil şol Osmanlynyň ähli eýelän ýerlerini aýalbaz we şeraphon, gorkak we ruhy taýdan näsag patyşalar tarapyndan peşgeş edilendigini aýtsaňyzam näletlenersiňiz, hatda dost-ýarlaryňyzam sizden ýüz öwrer.

Osmanlynyň ýerini respublika berendigini aýtmak ýakymly, Osmanlynyň watan dönükligini eden masonlar topary we işandyr mallasumaklar tarapyndan ýykylandygyny aýtmak halanyлмаýar.

Osmanlynyň türkdüğini aýtmak gowy, emma edil şol Osmanlynyň türkleri adampisint maýmyn hökmünde şekillendirendigini aýtmak erbet. Şobada iň biderek, iň halanyлмаýan adama öwürülersiňiz. Ýogsam bolmasa, serediň-ä, Fatihiň mugallymy Kynalyzada Aly endi türk jemgyýeti üçin nämeleri diýipdir:

«Jizreýi-Tulidden aňyrda Kuhystanda oturan türk(men)ler bar.

Olar adam mertebesinde görülmäge laýyk däldirler. Pikirleri we akyllary ajam haýwanlaryna meñzeş. Dilleri we sözleri ajam haýwanlarynyň ownugyna meñzeýär. Olardan aňyrda adam mahlugyna meñzeş mahluk ýok. Bular nasnas we şewnem adamlar. Bularyň adam jynsyndandygy subut ediläýende-de hem iň pes derejelisidir».

Fuzulynyň türk akyldarydygyny aýtmak taryhçylyk, emma şol adamyň türkleri maýmyn bilen adamyň aralygyndaky mahluklar hasaplandygyny aýtmak günä.

Bizde taryh diýip real taryhy wakalar bilen ertekileriň garym-gatym edilmegine diýilýär. Ertekileç Osmanly döredýäris ýa-da özümizden sähel artykmajrak adamy pygamber derejesine götermekden utanmaýarys. Ertekiçilerimizem güýçli. Düýş kimin. Bozýaňmy, näletläp başlaýarys, ýakýaryz, ýykýarys, ýumurýarys, protest bildirýäris. Emma hiç mahal «şu aýdylýanlar dogrumyka beri?» diýip seretmeýäris.

Kanuny Soltan Süleýmana ajaýyp diýip bilersiňiz, emma edil şol «ajaýyp» adamyň doganlaryny «Ýedikule» zyndanlaryna gabap goýandygyny, öz ogluny Hürrem soltan üçin öldürdendigini, haremhana gurup her gije bir aýal bilen ýatandygyny, ölemen şeraphondygyny aýdyp bilmersiňiz. Gadagan!

Bizde Maraş gyrgynçylyklary asla bolmandyr, şol patyşalar alawy türkmenleri gyrmandyr, hatda Pir Soltan Abdal asylmandyr – ol öz janyňa kast edipdir.

Soltan Abdylhamyt II jahan patyşasy, emma onuň Kriti we Kipri ýewropalylara peşgeş berendigi hasap däl.

Biziň pikirimçe patyşalaryň, başga tanymal adamlaryň asla jynsy durmuşlary bolmandyr, hatda olar hajathana hem gitmändir. Olaryň beýle zatlara hajaty ýokmuş. Pikir edip görseňizläň, Kanuny Soltan Süleýmanyň aýakýoly üçin her gün hajathana girip-çykandygyny, heý gelişjek zatmy?.. Soňam nejasatyny näme bilen süpürendigini... Beýle zatlaram bir aýdylarmy... Olar ömründe bir gezegem hajathana gitmändirler. Adyny-da bilýän däldirler welin, şol döwürler ýewropalylaryň köçeleriň ugrunda siýip-syçandygyny aýtmak taryhçylyk hasaplanýar.

Mydam ýatdan çykarma, mydam gizleme, mydam bir gyra zyňma hereketlerini edýän taryh bolansoň, şeýle taryh düşünjesine eýe adamlaram taryhçy bolýar duruberýär.

Atatürküň Palestina hakdaky ýalanyny aýdýan taryhçy Atatürk boýunça iň gowy taryhçy saýylýar. Çünki ol Atatürki ýönekeý syýasatçy ýerine goýup, onuň aýdan sözlerini ýoýup berýär. Ýogsam bolmasa Atatürküň nutukda ýazan «biziň ol ýerler üçin zerre ýaly-da berere zadymyz ýok» diýen sözi ýaşyrylýar. Aýan etseňiz, taryhçy bolup bilmersiňiz.

Ermenileri gyrdyk diýýän ýalançylar Ýewropada nädip baýraklara mynasyp bolýan bolsa, alawylary gymadyk diýýän ýalançylaram Türkiýede şolar ýaly baýraklary alyp bilýärler. Taryh içerde etmedik, daşarda etdik ýalanyny aýdyp bilmekdir sebäbi...

Taryhçylyk bizde bar bolany gizlemek, daşary ýurtda bolmadyk zat bilenem aýyplamakdyr.

Taryhçylyk bizde häzirem Maraş gyrgynçylygynyň taryhyny öwrenmek üçin Googl-a seretmek (bilýän, edil häzirem seredersiňiz), emma iki günden soň ýatdan çykarmakdyr. Maraşa gahryman diýmek, Süýtçi Ymamy bilmek, ýöne edil şol maraşlylaryň öldüren alawylaryny ýatdan çykarmakdyr.

Şonuň üçin orta çykyp taryhdan akyl satjak bolmaň. Çünki taryh içerde ýa daşarda özüňize ýaraýan tarapyna görä pikir ýöretmek dälidir.

Indiden beýläk taryhymyz bilen ýüzleşmeli, Günbataryň ýalanlaryny we içimizdäki ýalançylary tanamaly bolarys. Biz taryhymyzy dogry tankyt edip bilmesek, başgalaryň atýan töhmetlerine we toslaýan ýalanlaryna hem sesimizi çykaryp bilmeris.

Ahmet Ali BALÝEMEZ.

11.01.2011 ý. Taryhy makalalar